

Інна Леонідівна Ліпчевська

науковий співробітник

відділу навчання мов національних меншин

та зарубіжної літератури

Інституту педагогіки НАПН України

аспірант Інституту педагогіки НАПН України

науковий керівник д. пед. н., доцент

Наталія Іванівна Богданець-Білоskalенко

ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІЛОГУ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ШКОЛАХ З НАВЧАННЯМ МОВАМИ НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН

Оволодіння українською мовою як державною передбачає активну практику мовленнєвої діяльності. Зокрема, доцільним є використання класичних (бесіда, інсценізація, рольова гра тощо) та сучасних (проект, case-метод, полілог, інтерв'ю, акваріум тощо) інтерактивних методів навчання. Це обумовлено нерозривністю тріади «мова та мовлення – комунікація – діяльність» як у процесі засвоєння рідної мови (Л. Виговський, І. Зимня, А. Леонтєв, А. Лурія та ін.), так і при вивченні другої мови (Н. Басай, О. Пасічник, Т. Полонська, В. Редько та ін.) [1], [2]. Закцентуємо увагу на полілозі як методі безпосереднього занурення у комунікативно-мовленнєву ситуацію, спрямованому на формування україномовних комунікативних умінь та розвиток особистості учня, зокрема його критичного та системного мислення. Даною проблематикою займалися В. Бухбіндер, Л. Голованчук, О. Коломінова, М. Майорова, Н. Скляренко, Е. Рудешко, В. Харенко, Г. Чекаль, Е. Волдрі (E. Woldry), М. Зінгер (M. Zidger), С. Зоппі (C. Zorpy) та ін. Увагу більшості науковців привертає питання навчання полілогічного спілкування в середній та старшій школі, проте в окремих роботах йдеться про можливість і необхідність навчання полілогічного спілкування і в початковій школі на уроках другої мови (Л. Зайцева, С. Кістельова, В. Розаренко) [3].

Отже, полілог – це бесіда щодо вирішення проблеми, у тому числі подолання суперечливості у поглядах, усвідомлення сутності понять. Його результат – сформованість власної позиції кожного з учнів щодо питання, яке розглядається, на основі накопичення та обмірковування інформації, обговорення різних думок та поглядів.

Для успішності такої бесіди необхідна наявність дружньої атмосфери доброзичливості, щирості та рівності між її учасниками. Роль вчителя – це роль фасилітатора: його завдання створити проблемну ситуацію, зацікавити дітей та, за можливістю, зайняти позицію невторчання (активного спостерігача). Якщо у процесі дискусії учні не дійшли до очікуваних висновків, вчитель може «підштовхнути» їх влучним питанням або у кінці полілогу висловити власну точку зору на рівні з іншими.

На уроках української мови як державної у школах з викладанням мовами національних меншин полілог є методом свідомого дослідження української мови та мовлення, її співставлення з рідною. Також доцільним є проведення полілогів щодо українських соціокультурних особливостей та, водночас, незмінності загальнолюдських цінностей для всіх націй.

Цей метод навчання передбачає практику україномовної мовленнєвої діяльності учнів з відповідним методичним супроводом процесу обговорення вчителем. А саме [4]:

- ✓ навчання класу необхідним для полілогу мовленнєвим моделям, спрямованим на подання запиту про інформацію (прохання повідомити щось про факт в цілому або уточнити деякі деталі), на підтримку групового спілкування (реплік згоди або незгоди, фраз та питань уточнюючого характеру, порад, обіцянок тощо), на прийняття остаточного рішення з питання, яке обговорюється;
- ✓ повторення актуальної лексики та мовленнєвих моделей безпосередньо перед початком полілогу;
- ✓ допомога учням у висловленні власних думок при обговоренні.

Відповідно до сучасних досліджень, використання полілогу можливе та доцільне з початкової школи. Так, вже у першому-другому класах на уроках української мови як державної, можна запропонувати учням наступні завдання для організації полілогів:

- ✓ послушайте мовленнєві кліше: «Вибачте», «Бажаю успіху», «Гарного дня» тощо та поясніть рідною мовою, у яких життєвих ситуаціях вони використовуються;
- ✓ послушайте близькі за звучанням слова українською мовою (наприклад хмара – хмарний, заїхати – виїхати, курка - курча). Повторіть. Придумайте речення з кожним з цих слів. Поясніть відмінність у їх значенні на рідній мові;
- ✓ послушайте розповідь (діалог, вірш, казку) українською мовою – стисло перекажіть його зміст (українською мовою) та висловіть своє ставлення до почутого (рідною мовою);

тощо.

Для залучення всіх учнів до обговорення можна використати наступні прийоми:

- ✓ «круглий Робін» (усі учні, сидячи за одним столом (у колі), висловлюються з певного питання по черзі за годинниковою стрілкою);
- ✓ «мікрофон» (можливість висловити свою думку має учень, у якого мікрофон. Після участі у обговоренні він передає мікрофон іншому учаснику полілогу);
- ✓ «ручки до середини» (учні збираються у коло для обговорення, кожен тримає ручку (олівець, паличку для рахунку тощо), хто висловився - кладе предмет на середину кола та слухає інших учасників полілогу. Коли всі ручки у середині кола, учні розбирають їх та, за необхідності, починають наступний раунд обговорення);

Протягом полілогу формується комунікативна компетентність учнів, вони мають можливість практичного застосування набутих знань з української мови та мовлення, зростають як вторинна мовна особистість, вчаться розмірковувати

та критично оцінювати інформацію, робити логічні висновки, формулювати судження, висувати власні аргументи, чути та поважати погляди інших.

Список використаних джерел

1. Дидактичні та методичні засади компетентнісно-орієнтованого навчання іноземних мов у початковій школі: навчально-методичний посібник / Горошкін І. О. та ін.; за ред. В. Г. Редька. Київ, 2019. 413с.
2. Львов М. Р. Основы теории речи: учебное пособие. Москва: Академия, 2000. 248с.
3. Смовженко Л. Г. Методика навчання полілогічного спілкування першокласників на уроках англійської мови: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2007. 17 с.
4. Ходос Б. Полілог на уроках англійської мови як засіб реалізації комунікативного підходу до навчання. *Рідна школа*. 2010. №4-5. С. 55-58